

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde parovereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

H. Amelink

Onze Advocaat

1 Joh. 2:1, 2

Als het in het laatste gedeelte van ons Avondmaalsformulier ons wordt geleerd met onze harten niet aan de uiterlijke tekenen van brood en wijn te blijven hangen, maar onze harten opwaarts in de hemel te verheffen, waar Jezus Christus is onze Voorspraak, dan is dit ontleend mede aan deze tekst. Mede aan onze tekst, want ook op andere plaatsen in de H. Schrift wordt de Heiland wel zo genoemd (Hebr. 6:18; 12:5; 13:22).

Het woord dat hier gebruikt wordt is wellicht bekend uit Gezang 21:2:

O Gij, die in der waarheid heet
Vertrooster, Zalver, Parakleet!
Gij eeuwig verse Levensbron!
Gij ongeschapen liefdeszon!

Dat woord Parakleet wordt ook in onze tekst gebruikt. Uit het gezangvers is al te leren dat ook de H. Geest die naam draagt in de Bijbel (Joh. 14:6, 26; 15:26 en 16:7).

We kunnen het inderdaad wel vertalen met Advocaat, voorspreker. Iemand, die tot hulp erbij geroepen wordt. De vriend van een beklagde die voor hem bij de rechter optreedt. We hebben dus twee Advocaten. De Here Jezus in de hemel en de H. Geest.

—o—

Het woordgebruik doet dus denken aan een rechtsgeding. Daarvan is dan inderdaad sprake. Als we op het verband letten van deze tekst, dan is het waarschijnlijk dat een bepaalde dwaalleer wordt bestreden. Wat die dwaalleer precies inhoudt is niet makkelijk te zeggen, maar waarschijnlijk ging het gepaard met een levenswijs waarin men het niet zo nauw nam met de zonde. Johannes zegt immers: „indien wij zeggen, dat wij gemeenschap met Hem hebben en in de duisternis wandelen, dan liegen wij en doen de waarheid niet.” En: „Wie zegt: ik ken Hem, en zijn geboden niet bewaart, is een leugenaar en in die is de waarheid niet”.

Deze dwaling is door de gemeente afgewezen, maar toch vindt Johannes het noodzakelijk te blijven waarschuwen. Makkelijk blijft er iets hangen. Vandaar zijn vermaan: „Mijn kinderkens, dit schrijf ik u, opdat gij niet tot zonde komt”. Een christelijk leven is ook een leven, dat strijd voert tegen de zonde. Zeker, ook Johannes weet wel dat de allerheiligste nog maar een klein begin heeft van de nieuwe gehoorzaamheid. Want „indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, misleiden wij onszelf en de waarheid is in ons niet.” Maar de wetenschap dat de allerheiligste nog maar een klein begin heeft van de nieuwe gehoorzaamheid, mag geen oorkussen zijn om in de zonde te blijven leven. Juist omdat de Here Jezus Christus Zijn leven voor ons gegeven heeft, dient er ook gestreden te worden tegen de zonde.

—o—

Maar voor de overgebleven zonden in ons leven is er rijke troost.

„En als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij de Vader.”

Zonde is versterking van de gemeenschap met God. Om het herstel van die gemeenschap is de Here Jezus Christus in het vlees gekomen, heeft geleden, is gestorven en weer opgestaan. Dat hebben de apostelen gezien en dat hebben zij ons verkondigd (1 Joh. 1:1-3). Wie nu weer in gemeenschap wil leven met de Vader en de Zoon Jezus Christus heeft de gemeenschap te onderhouden met de apostelen, heeft te blijven bij de apostolische leer. Daarom moeten we niet over de zonde heen huppelen. Wie het evangelie niet wil horen als goddeloze, als zondaar, als in zich zelf aan de verdoemenis onderworpen, voor die blijft heel de Bijbel een gesloten boek.

Maar het gevoel van het zondaar zijn, de wetenschap, de gelovige wetenschap van onze zonden en ellende, behoeft ons ook niet van de Here weg te houden. We hebben een

Advocaat. Om Zijn werk is God, die God die goddelozen vrijspreekt. Daarom kunnen en mogen we met Paulus zeggen: God is het die vrijspreekt, wie zal nog veroordelen! En als wij bidden om de vergeving van onze zonden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren, dan bidt de verhoogde Heiland ook voor ons, zoals de Geest mede voor ons bidt met onuitsprekelijke zuchtigen. En zou Hij niet verhoord worden?

Want Hij is geen Advocaat op aardse wijze. Hij poogt zeker niet de zonde goed te praten. Integendeel. Hij weet en erkent de ernst van onze zonden. Hij weet dat elke zonde is zonder oorzaak. Ja Hij is een Advocaat die voor alles ook de beklagden overtuigt van hun schuld. Want door die andere Advocaat, de Heilige Geest overtuigt Hij van zonde, gerechtigheid en oordeel. Zijn pleiten is dan ook een wijzen op het offer dat Hij gebracht heeft als Hogepriester. Het is niet voor niets dat op dit werk van pleiten zo gewezen wordt in de Brief aan de Hebreëen. Want in diezelfde brief wordt immers gesproken over het werk van de Heiland als hogepriester naar de ordening van Melchizedek. Hij is offer en offeraar tegelijk. Hij is de Rechtvaardige. Onberispelijk heeft Hij volbracht wat God van Hem vroeg als Middelaar. Daarom is Hij een verzoening voor onze zonden en die van de gehele wereld.

—o—

Toen Hij naar de hemel voer is de satan als een bliksem uit de hemel geworpen en is aan de verklager van de broeders het zwijgen opgelegd (Openb. 12:10). Daarom mogen we met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade. Want wie verslagen over zijn zonden, die zonden ook belijdt voor de Here, die mag weten: „Hij is getrouw en rechtvaardig om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid”.

Wie zou hem nu nog verklagen

Dien God Zelf verkoren heeft?

Wie zou te verdoemen wagen

Dien God Zelf de vrijspraak geeft?

Jezus Christus is gestorven

Is verrezen ook voor mij.

Heeft de zegepraal verworven

en het leven ook voor mij,

Aan Gods rechterhand gezeten

zal Hij nimmer mij vergeten.

Maar uit deernis met mijn lot

treedt Hij voor mij in bij God.

Kerkelijk leven

DE KATHOLICITEIT VAN CHRISTENDOM EN KERK

(III)

De katholiciteit der Kerk

In ons artikel van de vorige week hebben we een verhaal gegeven over Bavincks opvatting omtrent de katholiciteit van het Christendom.

Het Christendom, zo vernamen we toen, is voor Bavinck het grote werk, het machtige genadevolle handelen van de drieënige God, waarin de Vader de door Hem geschapen, maar daarna in zonde gevallen wereld in de de dood van zijn Zoon, Jezus Christus, verzoent en door zijn Geest herschept tot zijn Koninkrijk Gods.

En de katholiciteit van dit Christendom bestaat hierin, dat dit grote, verzoenende, verlossende, herscheppende werk van God héél de mens, de ganse mensheid, ja, de totaliteit van de kosmos omvat. Zoals de zonde in heel het bestaan van de wereld is doorgedrongen en daarin alles verwoestend werkt, zo gaat God met zijn verlossende kracht in Christus, door de Heilige Geest in mens, mensheid en wereld in om die geheel te vernieuwen, ze radicaal en totaal te herscheppen. Zover de actieradius van de zonde reikt, reikt ook de actieradius van de genade. Maar Gods genade triumfeert tegelijk ook over heel de linie over de zonde. De genade Gods is veel meer overvloedig dan de zonde en de schuld der mensen geweest. En de triomf van Gods genade resulteert in een nieuwe hemel en een nieuwe aarde waarin gerechtigheid woont, God alles zal zijn en in allen, en zijn Rijk ten volle is verwerkelijkt.

Deze katholiciteit van het Christendom, zo betoogde Bavinck voorts, wordt op tweeërlei wijze te kort gedaan.

Vooreerst door hen die de verlossing beperken tot het zaligmaken van afzonderlijke zielen, zich voorts uitsluitend concentreren op de cultuur van de individuele vroomheid, de brede, geschapen wereld zonder meer als zondig en verdorven afschrijven en er zich daarom niet meer mee bemoeien dan voor hun verblijf op deze wereld strikt noodzakelijk is.

De andere aantasting van de Schriftuurlijke katholiciteit van het Christendom vinden we bij Rome. Volgens de roomse opvatting is de genade een **toevoegsel** aan de wereld zoals zij sinds de zondeval bestaat. Deze wereld mist sinds de zondeval heel wat, maar ze is als zodanig niet verdorven. Haar „natuur” is nog goed. Wat nu de natuur ontbreekt ontvangt zij in het sacrament van de kerk. Daarin wordt haar namelijk de „bovennatuur”, of de „genade” geschonken. Bij Rome wordt zo het Christendom dat alles reinigt en heiligt van binnen uit tot de wijsste omtrek vervangen door een dualisme dat het „bovennatuurlijke” altijd gescheiden naast of liever: transcendent boven het „natuurlijke” plaatst. Schepping en herschepping blijven bij Rome twee zelfstandige grootheden tegenover elkaar.

☆☆☆

Maar behalve van het katholicisme van het Christendom sprak Bavinck, in navolging van de kerk aller eeuwen, ook over de katholiciteit van de **kerk**.

Hoe verhouden zich nu die tweeërlei katholiciteit tot elkaar?

Dat wordt ons vanzelf duidelijk als we nagaan hoe de wereldomvattende arbeid van God, waardoor Hij in Christus door zijn Geest de wereld herschept, in concreto door God wordt volbracht.

Het is immers uit de Schrift evident dat deze vóór alles bestaat in alles wat nodig is voor het vergaderen van het volk Gods, d.i. van de kerk. De kerk is in principe de nieuwe, verlost, herschapen mensheid waarin Gods koninkrijk principieel is verwerkelijkt. En die kerk is zo tegelijk de aanvang en het

principe der nieuwe wereld. De Zoon van God vergadert die kerk op bepaalde plaatsen. De plaatselijke kerk is de primaire, fundamentele gestalte van de kerk. Maar Christus vergadert deze kerken door alle tijden, in alle landen, onder alle volken. En in Christus vormen deze kerken tegelijk ook de éne, ongedeelde kerk van God. Tot deze ene, ongedeelde kerk behoren nu allen die door een waarachtig geloof Christus zijn ingelijfd. Die allen vormen immers tezamen zijn kudde, het volk van God, het lichaam van Christus, dat is: zijn kerk.¹⁾

Maar hiermee is nog niet alles over de katholiciteit der kerk gezegd.

De kerk is namelijk niet alleen het eerste effect, de eerste vrucht van het verlossende en herscheppende werk van God, d.i. van het „wezen” van het Christendom. Neen, God wil die kerk tegelijk ook gebruiken als een **middel**, een **instrument** om zijn verlossend, herscheppend werk tot voltooiing te brengen. De kerk die door Christus vergaderd wordt, wordt door Hem ononderbroken ingeschakeld bij zijn voortgaand verlossings- en vergaderingswerk. Christus die in de roeping van de twaalf apostelen een aanvang maakte met het vergaderen van de Nieuwtestamentische kerk — die apostelen zijn het fundament, het beginsel van de kerk — zendt deze apostelen ook de wijde wereld in om overal de volkeren tot zijn discipelen, d.w.z.: tot leden van zijn kerk te maken. En deze opdracht aan de twaalf apostelen komt in hen tegelijk ook tot de gehele kerk. Het is een primaire opdracht van Christus aan zijn gemeente om rusteloos bezig te zijn in de verkondiging van het Evangelie ter vermeerdering en opbouw van zijn kerk en de komst van zijn Rijk.

☆☆☆

Maar ook hiermee is nog niet alles van de katholiciteit der kerk gezegd.

Om kerk te zijn en als kerk haar primaire roeping te kunnen vervullen moet zij namelijk ook de volheid van het Woord Gods, het Evangelie van Jezus Christus verstaan, zich dat eigen maken, geloven, er uit leven.

Dat moet in de eerste plaats geschieden in het leven der kerk. De kerk moet wandelen waardig der roeping waarmee zij geroepen is. Zij moet door een werkelijk leven uit Gods genade, door een zelf-verloochenend dienen van God en de naaste, door een ononderbroken strijd tegen de zonde, het beeld, de gestalte van Christus vertonen, een lieflijke geur en een leesbare brief van Hem zijn. Zij moet in heel haar handelen, haar leven, haar zijn iets, ja, veel laten zien van wat het nieuwe leven van Gods Koninkrijk is. De kerk moet, zoals het eens tekenend is gezegd, een „proefpolder” zijn van het komende, eeuwige Rijk.²⁾

Dat kennen en verstaan van, dat geloven in, dat leven uit het volle Evangelie moet ook met het oog op de aan de kerk opgedragen prediking werkelijkheid in haar zijn geworden. Het is eenvoudig niet mogelijk het Evangelie naar de mening des Geestes te verkondigen als het niet waarachtig wordt gekend, verstaan, geloofd en men er metterdaad uit leeft.

☆☆☆

Wanneer men dit alles heeft gezien, krijgt men er enig besef van wat de katholiciteit van de kerk betekent en inhoudt. Het zo juist genoemde is namelijk de korte uiteenzetting van wat onder de katholiciteit der kerk moet worden verstaan.

Bavinck omschrijft nl. de katholiciteit der kerk in overeenstemming met „alle christenen” aldus:

Vooreerst duidt het woord „katholiek” de kerk aan „als geheelheid en eenheid tegenover de verspreide plaatselijke kerken, die zij in zich bevat; terwijl de plaatselijke kerk de naam van katholiek juist dragen kan, wijl zij zich aansluit en vasthoudt aan de algemene kerk.”

Vervolgens wordt door dit woord tot uitdrukking gebracht, „dat de kerk één is en zonder uitzondering alle gelovigen uit alle

volken, door alle tijden en aan alle plaatsen omvat.” Katholiek drukt in deze betekenis ook één tegenstelling uit tussen de nationale kerk onder Israël en de universele kerk in de Nieuwe Bedeling.

Ten slotte wordt de kerk katholiek genoemd, „wjl zij de volkomen overlevering, alle de mens ter kennis nodige dogmata over onzienlijke en zienlijke dingen, zonder enig gebrek bezit, allen zonden heelt van ziel en lichaam beide, alle deugden en goede werken voortbrengt, en alle geestelijke gaven deelachtig is (Cyrillus, Catech. 18)”.³⁾

☆☆☆

Het innig verband tussen de katholiciteit van het Christendom en de katholiciteit van de kerk is uit wat we tot dusver gezegd hebben zonder meer duidelijk.

Bavinck formuleert die verhouding kort en bondig aldus: „de katholiciteit van de kerk **onderstelt** die van het Christendom.” De katholiciteit van het Christendom krijgt concrete gestalte in de katholiciteit van de kerk. Daarom kunnen ook alleen zij die het katholieke karakter van het Christendom werkelijk hebben verstaan en geloofd komen tot een kerkelijk leven, een kerkelijke activiteit die een waarlijk katholiek karakter dragen. Maar ook omgekeerd: „de ontarding van het katholieke karakter van het Christendom gaat steeds met die van de katholiciteit der kerk gepaard.”

Wie b.v. het christendom laat opgaan in de zorg voor de zaligheid van de individuele zielen en alleen aandacht heeft voor het Geestelijk leven voor zover dat daartoe leiden kan, komt onherroepelijk tot een sectarisch gedeformeerd kerkelijk leven. Hetzelfde geschiedt bij hen die de volheid van Gods openbaring, van het Evangelie van Jezus Christus hebben ingeruild voor een aantal religieuze, dogmatische of zelfs dogmaticale waarheden, welke men moet „aanvaarden”, „geloven” om als christen of kerklid geaccepteerd te kunnen worden.

C. VEENHOF

Omdat de Roomse Kerk de katholiciteit van het Christendom heeft verduisterd door haar constructie van het dualisme tussen „natuur” en „genade”, komt ook zij niet tot de erkenning, de beleving van de ware katholiciteit der kerk. Die verwordt bij haar tot een op de ganse wereld beslag leggen door en een alles tot onderwerping brengen aan de kerk. Haar katholiciteit is de heerschappij van het boven de gelovigen staand, in de persoon van de Paus geconcentreerde, kerkelijke instituut. Een heerschappij die zich uitstrekt over alle gelovigen in al hun verbanden en activiteiten, ja principieel over heel de wereld.

☆☆☆

Daarom komt het er voor alle gelovigen en alle kerken vóór alles op aan een diep en zuiver Schriftuurlijk inzicht te verwerven in de katholiciteit — of, zoals men ook mag zeggen: de **universaliteit** — van het Christendom.

„Al naar gelang men nu — aldus Bavinck — dit universalisme van het Christendom opvat wordt men ruimer of enger in zijn kerkbegrip. De verhouding, waarin wij de genade stellen tot de natuur, de herschepping tot de schepping, bepaalt de ruimte van ons hart of de nauwheid onzer ingewanden op kerkelijk gebied. In onze aan dwalingen en scheuringen zo vruchtbare tijd, is de handhaving van de katholiciteit der kerk en van het universalisme des Christendoms van de grootste betekenis.”⁴⁾

¹⁾ In de Schrift worden lichaam van Christus en kerk zonder meer geïdentificeerd. God heeft Christus, zo leest men in Ef. 1:22, verheven boven allen en Hem „als hoofd gegeven aan zijn kerk die zijn lichaam is.” En in Col. 1:17-18 „en Hij (Christus) is het hoofd van het lichaam (soma), de gemeente (ekklesia).”

²⁾ Deze term is van Dr. H. Berkhof.

³⁾ Het citaat van Cyrillus waarnaar Bavinck hier verwijst luidt — in de vertaling van dr. H. Berkhof, **De katholiciteit der Kerk, 13/:** „De Kerk

wordt katholiek genoemd, omdat zij over de gehele wereld bestaat van het ene einde der aarde tot het andere; en omdat zij totaal en compleet alle leringen onderwijst die ter kennis van de mensen moeten komen, over zichtbaar en onzichtbaar, over hemelse en aardse zaken; en omdat zij het gehele menselijke geslacht, regeerders en geregeerden, geleerden en eenvoudigen, aan de ware Godsverering onderwerpt; en omdat zij alle soorten van zonden die door ziel en lichaam worden bedreven; tezamen (letterlijk: 'op katholieke wijze') heelt en geneest, en in zichzelf alle soorten bezit van wat men deugd noemt, in werken en woorden en allerlei geestelijke gaven."

4) In zijn in noot 3 genoemde studie maakt dr. Berkhof een belangrijke opmerking over Bavincks hier besproken rede. Na erop gewezen te hebben dat in de 19e eeuw, met de belangstelling voor de zichtbare kerk, ook die voor de katholiciteit, (die als een kenmerk der zichtbare kerk werd beschouwd) was getaand, merkt Berkhof het volgende op: „De enige gewichtige uitzondering die mij op deze regel bekend is, is de rectorale rede die dr. H. Bavinck in 1888 aan de Theologische School in Kampen uitsprak. Daarin is van een werkelijke vernieuwing der katholiciteitsidee sprake. De rede valt enerzijds op door haar mildheid en wijsheid, anderzijds door haar moderniteit. Bavinck gebruikt hier het woord in een tweevoudige betekenis. Ten eerste gebruikt hij het in de zin die wij nu met het woord 'oecumeniteit' zouden aanduiden, waarbij het dus niet alleen gaat om de verbreiding over de gehele aarde, maar ook om de eenheid van Christus' zichtbare kerk midden in haar verdeeldheid. Ten tweede, en dat is nog opvallender, gebruikt hij het woord in de uitge-

sproken kwalitatieve betekenis van „heiliging der gehele aardse werkelijkheid”.

De eigenschap der katholiciteit betoont zich dan daarin, dat niet alleen geen enkel land buiten het Evangelie blijft, maar ook dat geen enkele levensstructuur (gezin, staat, sociale verhoudingen enz.) aan het beslag van het Woord Gods onttrokken kan blijven. Wij zijn hier in de buurt van Cyrillus van Jeruzalem ondanks het verschil in accent. Bavinck keerde zich met deze tweede notie tegen wat hij het 'piëtisme' noemde, dat in zijn eigen afgescheiden kring zo verbreid was, volgens hetwelk de christen alleen met de hemel en het hiernamaals heeft te maken, niet met deze aardse werkelijkheid. Tevens keerde hij zich tegen de Rooms-Katholieke Kerk, waaraan hij verwijt, dat ze de aardse werkelijkheid wel met de bovennatuurlijke werkelijkheid overkoepelt, maar haar daarmee niet oordelend en vernieuwend doordringt.

Bij mijn weten staat deze studie alleen in de protestantse geschiedenis van het begrip. Ze staat zelfs binnen Bavincks oeuvre alleen; want in zijn grote dogmatiek wijdt hij aan de katholiciteit nog geen twee bladzijden en aan zijn eigen opvatting slechts enkele weinige regels."

In deze laatste opmerking is m.i. niet voldoende verdisconteerd dat de katholiciteit van het Christendom de vooronderstelling is van die van de kerk en dat in de katholiciteit van de kerk die van het Christendom een concrete gestalte krijgt. Wie over de katholiciteit van het Christendom spreekt, spreekt daarom tegelijk ook over de katholiciteit van de kerk.

En over die eerste spreekt Bavinck overal in zijn geschriften. Ze is een grondmotief van zijn theologie.

J. Meulink

Vierde formulier van enigheid

De oorzaak van de moeilijkheden

Hoe komt het toch, dat we nu, nog geen 25 jaar na de vrijmaking, in een kerkelijke chaos zijn terecht gekomen?

Men kan daarvoor allerlei gronden aanwijzen.

Men kan wijzen op het feit, dat het kerkelijk leven in vele plaatsen weer vanaf de grond moest worden opgebouwd.

Men kan wijzen op de omstandigheid, dat de kerken weinig ervaren krachten hadden, terwijl de bekwaamsten ons al spoedig door de dood ontvielen.

Deze feiten zijn echter niet voldoende om de huidige situatie te verklaren.

Daar is ook gewezen op het wantrouwen en de onverzoenlijkheid, die er onzerzijds was tegenover de syn. gereformeerden.

Nu is het waar, dat de houding van onze synodes in de loop der jaren onverzoenlijker is geworden.

Het „gij zijt ons onvergetelijk" van de eerste jaren is al lang verstomd.

Aan de andere kant, ook de houding van de syn. geref. was niet altijd bemoedigend. Van een royale terugname van leer- en tuchtbesluiten was geen sprake.

Maar zelfs, wanneer van de andere kant enige toenadering werd betoond, bleef men bij ons zeer argwanend en afwijzend.

Ik heb nooit begrepen, waarom men van onze kant niet steeds bereid is geweest eerlijk en ronduit rekenschap af te leggen, van hetgeen ons noopte tot vrijmaking.

Toch is er, naar ik meen, een diepere oorzaak aan te wijzen voor de chaotische toestand in onze kerken.

Het is misschien wel een strelende gedachte voor ons om als volgt te redeneren:

Daar zijn harde en onverzoenlijke vrijmakingen enerzijds en aan de andere kant staan er zachtmoedige en vergevingsgezinde vrijmakingen. En tussen die twee groepen moet het natuurlijk wel spaak lopen.

Tot hen, die zich tot de zachtmoedigen re-

kenen, moet dan toch wel gezegd worden, dat ze zich lelijk vergissen.

Ze zijn niet beter dan de anderen.

Als we het verschil in onze kerken gaan opvatten als een tegenstelling tussen harde en zachte vrijmakingen, doen we aan versimpeling, die ook na de vrijmaking nog wel eens opgeld deed.

De synodalen zag men dan als de harde, oneerlijke mensen, die naar de macht grepen, die ja en neen tegelijk zeiden.

Wij vrijmaakten waren de eerlijke mensen, die het slachtoffer waren geworden.

Om op deze manier de kerkelijke tegenstellingen te bezien, komt me nog al werelds voor.

De oorzaak ligt dieper.

Die oorzaak ligt ook niet bij de „Open Brief", of de zaak „ds. v. d. Ziel", of Breda, of ds. Telder, of ds. Schoep.

Wie dat meent, heeft van de kerkelijke moeilijkheden maar weinig begrepen.

We moeten verder teruggaan.

De moeiten zijn trouwens al omstreeks 1948 begonnen.

Verskil in opvatting over de Vrijmaking

Wanneer men de geschiedenis nagaat, ziet men al verschillen bij de vrijmaking.

Daar waren er, die de vrijmaking zagen en nog zien als een afscheiding van de ware kerk van de valse, volgens art. 28 N.G.B.

Voor hen staat de vrijmaking op één lijn met de reformatie en de afscheiding.

Daar werd in 1944 een nieuw begin gemaakt. Men trok dan ook vaak een parallel met de uitleiding van het volk Israël uit Egypte.

Daar waren echter anderen, die de vrijmaking beschouwden als een neen zeggen tegen bindingen, die de Schrift niet oplegde en een neen zeggen tegen schending van de kerkelijke akkoorden.

Naar deze opvatting was de vrijmaking geen afscheiding van de valse kerk.

We hebben ons niet afgescheiden, maar alleen vrijgemaakt van bepaalde besluiten om op de gereformeerde weg te blijven.

Veel kerkleden volbrachten helaas deze daad van gehoorzaamheid niet en daardoor kwam de breuk.

Niet wij wilden met de synodalen breken, maar zij braken met ons.

Wij hebben niemand om een andere beschouwing willen uitwerpen.

En dat willen wij ook vandaag niet.

Verskil in beoordeling van andere kerken, zoals er nu is, mag nooit grond zijn om uit elkaar te gaan.

Ik herinner nog eens aan de bekende uitspraak van prof. K. Schilder, gedaan vlak voor zijn dood: Ik joeg hen niet weg. Zij mij. Laat hun rol a.u.b. niet door mij worden overgenomen.

Maar de vraag is, of wij als vrijgemaakte kerken toch die rol van de synodale kerken niet overgenomen hebben.

De eerste jaren na de vrijmaking hebben we van elkaar aanvaard, dat we niet gelijk dachten over de vrijmaking.

Onze samenbinding was niet eenzelfde gedachte over de vrijmaking, maar het niet willen meewerken aan de leer- en tuchtbesluiten. Langzamerhand werd dat anders.

Zij, die de vrijmaking zagen als een nieuw begin, wilden meer.

Men wilde de vrijgemaakte kerken een eigen gezicht geven. Een heel ander gezicht dan dat van de syn. geref. kerken.

De term doorgaande reformatie werd populair.

Het was geen nieuwe term.

Het was ook geen nieuwe gedachte.

Immers de kerk moet steeds weer gereformeerd worden.

Maar deze gedachte kreeg toch weer een bijzondere inhoud.

Men wilde er iets van het speciale, het eigensoortige van de vrijgemaakte kerken mee aangeven.

Men kan dit al bemerken aan het eerste artikel, dat na de vrijmaking over de doorgaande reformatie verscheen. Het was van ds. B. A. Bos.

Hij was ook een van de eerste predikanten, die ons verliet.

En velen zijn hem later gevolgd.

Het geeft de indruk, dat zij die erg voor die zgn. doorgaande reformatie geporteerd waren en daar later niet meer in geloofden, daarmee tevens de grondslag voor de vrijgem. geref. kerken weggenomen zagen.

Dat is ook geen wonder, want het verdere verloop der geschiedenis laat zien, dat zij zich in feite niet hadden vrijgemaakt noch van bindingen, die niet naar de Schrift zijn, noch van het synodalisme.

Binding

Nu is het helemaal niet erg, wanneer wij over zaken als hiervoor genoemd, niet gelijk denken.

Het werd echter bedenkelijk, toen deze verschillen zich steeds meer toespitsten en tot groepsvorming gingen leiden.

Het werd een **ramp**, toen een bepaalde opvatting alleen geldigheid kreeg, en de toetssteen voor goed vrijgemaakt zijn werd.

Een bepaalde opvatting over de vrijmaking, nl. dat deze was een zich naar art. 28 N.G.B. afscheiden van de valse kerk werd een van de fundamentele waarheden van de kerk om zo als vierde formulier van enigheid te fungeren.

Maar dat werd, als elke niet-schriftuurlijke binding, een formulier van onenigheid.

In het O.T. lezen we, dat bij de strijd tussen Gilead en Efraim zij, die de Jordaan wilden oversteken moesten zeggen: Sijboleth.

Zeiden ze „sibboleth", dan had men zich verraden door zijn Efraimitische tongval.

Nu werd de toetssteen voor goed-vrijgemaakt zijn het antwoord op de vraag: wat denkt u van de vrijmaking, was dat een werk van God of van de mensen?

Wee degene, die waagt te zeggen: een werk van God, maar ook een werk van mensen.

Er kwam tenslotte op wat wel genoemd is de „vrijmakingsideologie".

Dat blijkt uit het bekende woord van ds. Lok: „Zal de zaak van Jezus Christus in ons land nog toekomst hebben, dan zullen degenen, die bij deze zaak betrokken zijn, voor alles elkaar hebben te vinden in de waardering en benoeming van wat in 1944 geschied is binnen de Geref. kerken."

De kerk van Jezus Christus, zal volgens ds. Lok, in Nederland dus geen toekomst hebben, wanneer wij de vrijmaking niet gelijk waarden.

De vrijmaking wordt hier gesteld als een van de fundamentele normen voor de vrijgemaakte kerken.

Daartegen richtte zich het fel protest van de „O.B.”.

En terecht.

Wanneer men op een ideologie gaat bouwen, gaat het grondig mis.

Dan binden we elkaar aan meer dan de Schrift doet.

Dan gaan we dezelfde heilloze weg, die de syn. geref. kerken in 1944 gingen.

Ik aanvaard de goede trouw van de syn. gereformeerden.

Ik moet ook aanvaarden de goede trouw en bedoeling van hen, die deze vrijmakingsideologie aanhangen.

Al heb ik het daar in beide gevallen moeilijk mee.

Maar evenals in 1944 moeten we tegen deze binding om Gods wil een duidelijk en resoluut **neen** laten horen.

De zaak van Jezus Christus is niet gebonden aan een feitelijk gebeuren als de vrijmaking of de beoordeling daarvan.

De in 1892 verenigde geref. kerken bonden elkaar toch ook niet aan een gelijke waardering van afscheiding en doleantie?

De zaak van Jezus Christus zal alleen toekomst hebben, wanneer wij elkaar vinden rondom het H. Evangelie.

En daarop alleen.

Laten we daarom alles wegdoen, wat daar boven uitgaat.

Laten we elkaar vasthouden bij het Evangelie van Gods vrije genade.

Laten we onze zekerheid en ons vertrouwen nergens anders zoeken dan alleen in het werk van onze Here Jezus Christus.

De geschiedenis herhaalt zich

De geschiedenis herhaalt zich.

Is dat zo wonderlijk?

We hebben ons in 1944 niet goed vrijgemaakt.

Ja, we hebben wel een bepaalde binding afgewezen.

Maar verder zijn we op dezelfde voet doorgegaan.

Aan de kerkelijke organisatie hebben we niets veranderd.

De synodocratie kon weer ingang vinden.

De theologie, die voor de vrijmaking de kerken geringeloorde had, deed dit ook na de vrijmaking.

De rol, die theologische hoogleraren op de meerdere vergaderingen spelen, getuigt daarvan. Het fatale attestbesluit is er een symptoom van.

We bouwden onze organisaties weer in Kuypriaanse stijl op.

We meenden het zelf weer te kunnen doen.

Het christelijk ijveren kreeg als voorheen een wettisch accent en wee degene, die over Judaïsme durfde te spreken.

Tenslotte kregen we evenals in 1944 binding aan een opvatting, die de Schrift niet leert, ditmaal een binding aan een bepaalde opvatting over de vrijmaking.

In Luc. 11 vertelt Christus ons over een onreine geest, die van een mens is uitgegaan en later weer naar die mens terugkeert. Hij vindt het huis dan geveegd en in orde gebracht. Dan neemt hij zeven andere geesten mee bozer dan hijzelf en gaan zij daar hun intrek nemen en het laatste van die mens wordt erger dan het eerste.

Vertoont de situatie in de vrijgemaakte kerken hiermee niet enige overeenkomst?

We hebben in 1944 wel met een bepaalde zonde gebroken.

Maar is er wel voldoende echte bekering geweest?

Hebben wij als kerken ons wel geheel laten beheersen door het Woord en de Geest van God?

Is het niet meer een uitwendige vrijmaking geweest?

We hebben wel geroepen: Schrift en belijdenis.

Maar was ook onze kerkelijke woning niet een huis, waar alles netjes op zijn plaats stond, maar toch een huis, waar de ware liefde tot God en het waarachtig geloof in de Here te weinig woonde?

Hebben we daardoor geen plaats gegeven aan boze geesten?

Waarheen?

In het no. van 28 februari schreef ik: „Zijn we nu waarlijk verplicht naar de kerk te gaan om ons te ergeren? Moeten we blijven gaan ook al krijgen we stenen voor brood?” M'n antwoord was: „Het kán zover komen dat men de „stenen” vaarwel zegt en het „brood” zoekt. Waar het te vinden is. Dat is niet automatisch in elke vrijgemaakte kerk”. Maar waar dan wel?

Mogelijk vraagt iemand of er dan een vrijgemaakte kerk is, die vals geworden is? In de overtuiging, dat we alleen een kerk mogen vaarwel zeggen als ze valse kerk is geworden. Van een ware kerk mogen we toch niet scheiden?

De kwestie van ware en valse kerk vind ik niet eenvoudig. Mogelijk was ze dat wel in de dagen van de grote Reformatie. Toen had men de keuze tussen twee kerken, de Roomse en de Gereformeerde. Zo was het tenminste in ons land. De talrijke sekten reken ik nu niet mee. Toen kon tot de gelovigen gezegd worden: „Gij moet u afscheiden van de kerk, die het Evangelie verknoeit en trouwe dienaren van het Evangelie vervolgt en klaarblijkelijk ingaat tegen de wil van de enige Leidsman en het enige Hoofd der kerk, Christus”.

Maar hoe moeten we aan met die onderscheiding in onze dagen in onze goede stad Kampen? Er zijn een tiental gemeenschappen, die zich Gereformeerd noemen, met de een of andere toevoeging. Allen willen trouw zijn aan Schrift en Belijdenis. Vrijwel allen hebben ook nog de aloude Dordtse K.O. Zijn negen van deze gemeenschappen valse kerken en is er één ware kerk, waarbij alle gelovigen zich zouden moeten voegen? En welke van de drie gemeenschappen, die vrijgemaakt heten, is dan de enig ware? Als nu een lid van één dier tien kerken zich wil voegen bij een andere gemeenschap moet hij dan eerst verklaren: „Ik verlaat een valse kerk en voeg mij nu bij de enige ware?”

Voor ongeveer 40 jaren was er een gereformeerde dominee en een gereformeerde kerkeraad, die bij een „overgang” naar de geref. kerk beslist eisten, dat de betrokkene zou verklaren: „Ik verlaat kerk zus of zo, want die is vals geworden naar mijn overtuiging en ik voeg mij nu bij de gereformeerde, want die is de enige ware kerk”. Hoe die formule precies luidde weet ik niet, maar zekelijk kwam ze op het bovenstaande neer. Meestal betrof de overgang de helft van een ondertrouwd paar, die om de andere helft gereformeerd wilde worden. Ik denk niet, dat betrokkenen over het algemeen overtuigd waren, dat ze overstapten van de valse in de ware kerk. Ze zullen gedacht hebben: toe dan maar! Dat deze handelwijze de oprechtheid bevorderde durf ik niet zeggen.

Ik wil wel erkennen, dat ik het zo nooit heb versierd. Ik was het er toen niet mee eens. Bedoelde collega meende, dat ik geen recht kerkbesef had. Dat zullen velen van mij nog wel denken. Maar ik denk er nog zo over als voor 40 jaar. Stel nu eens, dat een „synodaal” meisje of een hervormde jongen om de „aanstaande” zich bij een vrijgemaakte kerk wil voegen. Moet hij dan verklaren: „Ik verlaat de valse kerk en ik voeg mij bij de ware?” Als de vrijgemaakte kerk de enige ware kerk is, dan zal dat wel moeten. Er zullen wel dominees en kerkeraden zijn, die deze eis stellen, omdat ze eerlijk menen, dat het zo behoort. Dat zou m.i. niet van wijsheid getuigen. Ook niet van goede zelfkennis. Wie zo doet, moet de gebreken van andere kerken wel met een sterk vergrootglas bekijken en wel een blinddoek voordoen, als hij eigen kerk beziet.

Toen de kerkeraad van Voorthuizen mij schorste en ik niet van plan was mij daaraan te onderwerpen is tegen mij gezegd: „U mag zich eerst aan onze tucht onttrekken als u verklaart, dat wij valse kerk zijn geworden”.

Dát hebben ze uit mijn mond niet gehoord. En ze horen het nog niet. Wat ze deden was verkeerd en dat zij mij de kansel ontzegden was onrechtmatig. Maar daarmee waren ze nog geen valse kerk geworden. Naar mijn bescheiden mening tenminste.

Maar nu terug naar de vraag: Waarbij moet iemand zich voegen, die het in een vrijgemaakte kerk niet uit kan houden? Omdat het Evangelie op de achtergrond geraakt en omdat wettisch wordt gepreekt en gehandeld. Of omdat hij bijv. van het Avondmaal is afgehouden wegens zogenaamde zonde tegen het 5e gebod. Daarin bestaande, dat hij z'n stem publiek heeft verheven tegen onchristelijke en onevangelische handelingen van predikant en kerkeraad. Waarheen?

Jaren geleden reeds hoorde ik een broeder zeggen met een bekende regel van een psalmvers: „k Wou vluchten, maar kon nergens heen”. Hij wist niet waar hij in zijn woonplaats het Evangelie moest zoeken. Hij kon het nergens vinden. Dat kán voorkomen. Stel dat ergens alleen maar te kiezen is tussen „uiterst rechts” en „uiterst links”. D.w.z. tussen wat men noemt de „zware” godsdienst en de vrijzinnigheid. Wie zou dan durven kiezen? Ik zeker niet. Niet zo lang geleden had ik een gesprek met een jongeman, die verkering had met een hervormd meisje. Hij ging wel eens mee naar de hervormde kerk. Was aardig goed met de toestand daar op de hoogte. Wist van een linkse en een rechtse vleugel. Hij zei: „Als ik kiezen moest tussen een „zware” dominee en een vrijzinnige dan zou ik kiezen voor een vrijzinnige. Die heeft meer van het Evangelie overgehouden dan de „zware”.” Wat mij betreft ik zou beslist geen van beide kiezen.

Als er in de plaats waar ik woonde nog een vrijgemaakte kerk was, die niet meedeed aan schorsen en zo, waar Evangelisch, echt schriftuurlijk gepreekt werd, waar mogelijk een geschorste of buiten het verband gezette dominee optrad, dan zou ik daarheen gaan.

Mogelijk is er in de buurt een vrijgemaakte kerk, die buiten het verband is gezet of waarvan de dominee is geschorst. We zouden het kunnen noemen een „vrije” vrijgemaakte kerk. Als ik het ergens beslist niet kon uithouden dan zou ik mij daarbij voegen. Met de bestaande verkeersmiddelen is tegenwoordig veel mogelijk. De HERE draagt ons door heel de Schrift heen op, om het op te nemen voor wie verdrukt worden of onrechtvaardig behandeld worden. Ik zou het altijd opnemen voor broeders, die voor de tyrannie van een partij niet willen bukken. Omdat ze de vrijheid-in-Christus liefhebben.

Tegen „vrije” kerken is wel eens dit bezwaar aangevoerd, dat ze geen waarborg bieden voor de toekomst. Als bewijs noemt men dan verschillende „vrije” kerken uit vroeger tijd, die geen spoor hebben achtergelaten. Meestal schaarde ze zich om een dominee. In de kerkhistorie ben ik niet zo erg thuis, maar ik herinner mij de Witteveen-kerk in Ermelo. Ook zweeft de naam van ds. Jan de Liefde mij voor de geest. Hij stichtte in Amsterdam een „vrije” kerk met „filialen” in het land hier en daar, als ik me niet vergis. Ook denk ik aan ds. Kohlbrügge, die een gemeente had in Elberfeld. Wat is er, zo vraagt men, van die kerken overgebleven? Wat er van overgebleven is weet ik niet. Maar in hun tijd hebben deze mannen en hun „vrije” kerken veel goeds verricht. De Liefde heeft in Amsterdam veel en goed werk verricht voor het Koninkrijk Gods. Van Witteveen is veel zendingsactiviteit uitgegaan. Van Dijk in Doetinchem heeft veel betekend in de Achterhoek. Ofschoon zij allen buiten een kerkverband stonden. Waarom zouden vrije kerken ook in onze dagen geen grote betekenis kunnen hebben voor het Koninkrijk der hemelen? Zonder al te veel organisatie en zon-

der al te veel bindingen aan menselijke inzettingen en zonder een strak geregeld kerkelijk verband?

Voor enige jaren had ik een gesprek met een broeder in Groningen, die het daar benauwd had. Hij was het gans niet eens met de schorsing van ds. Van der Ziel. Wilde daaraan op geen enkele wijze meedoen. Maar hij wilde garantie, dat zijn kinderen een tehuis zouden hebben in een kerk, niet van één generatie, maar van generaties. Een kerk die om zo te zeggen de eeuwen kon verduren. Daartoe achtte hij een verband en organisatie nodig.

Ik heb hem gezegd, dat geen enkele kerk zulk een garantie kon geven. Geen enkel „verband” geeft waarborg dat in dát gareel het Evangelie blijvend zal heersen. Hij is terecht gekomen in de hervormde kerk. Misschien staat het daarmee in Groningen goed. Maar wáár komen de kinderen terecht? In een „zware” herv. kerk in Zeeland of op de Veluwe? Waar een evangelisch mens het geen maand uithoudt? Of komen ze terecht in een vrijzinnige gemeenschap, waar puur humanistisch geprekeerd wordt? Trouwens, wie weet hoe het over twintig jaar in Groningen zal zijn? En staat het niet zo met elk „verband”? Naar mijn mening geeft geen enkele organisatie waarborg, dat een volgende generatie het daar goed zal hebben.

Overal dringt het besef door, dat men in een bepaald kerkelijk instituut niet geborgen is. Misschien zit in elke organisatie van enige omvang wel een daemonisch gevaar. Dat bijv. een meerderheid naar de macht grijpt. Of dat een partij heerschappij gaat voeren. Natuurlijk met de beste bedoelingen en met vrome leuzen. „Leiders” zullen over het algemeen wel menen Gode een dienst te doen als zij de kerk door allerlei dreigende gevaren heen loodsen. Maar de historie heeft mij wel wat geleerd. Ik heb niet het minste vertrouwen meer in mannen, die als „leiders” optreden. Evenmin in kerkelijke vergaderingen. Ik heb ook niet het minste vertrouwen in allerlei nog zo mooie leuzen en kreten als bijv.: Trouw aan de Schrift en trouw aan de Belijdenis en trouw aan de K.O. Natuurlijk moeten we trouw aan de Schrift zijn, maar men kan dit in z'n vaandel schrijven en toch hele gedeelten van het Woord des HEREN in de praktijk verloochenen. Door bijv. over 1 Kor. 13 heen te lopen en praktisch de vermaning van heel de brief aan de Galaten aan de kant te schuiven. Een Belijdenis is goed, maar men kan door krampachtig vast te houden aan één zin van die Belijdenis onheil stichten. Een K.O. is nuttig als die Evangelisch gehanteerd wordt. Maar waar het Evangelie niet heerst wordt de K.O. gebruikt om eigen zin door te drijven.

Mogelijk wil de HERE in deze tijd ons leren te leven uit het geloof alleen van Zijn genade alleen. Mét kreten als trouw aan dit of dat kan men het geloof verzaken en gaan leven naar allerlei menselijke inzettingen. Waarvan Paulus in de brief aan de Galaten zegt, dat ze „beginselen der wereld” zijn, regels van mensen. Wie van Gods genade leeft kan zich niet onvoorwaardelijk binden aan allerlei wetten. Of dat nu heidense wetten zijn of joodse of hervormde of gereformeerde of roomse, dat doet er niet toe. Leven uit de wet leidt altijd tot slavernij en roof de vrijheid, die Christus de zijnen gunt.

Niet ieder is in de gelegenheid zich bij een „vrije” kerk te voegen. In dat geval zou ik in m'n woonplaats zoeken, wáár echt schriftuurlijk, dat is echt Evangelisch geprekeerd wordt. Als er een chr. geref. kerk was zou ik daarmee eens kennis maken. Het zou kunnen zijn, dat ik met verwondering zou constateren, dat daar de volle raad Gods der verlossing verkondigd werd. We kennen elkaar als kerken niet meer. We verkeren altijd maar weer in eigen kring of kringetje. En hebben vaak een vertekend beeld van de anderen. Waarschijnlijk wordt in de chr. geref. kerken even goed — of even slecht — geprekeerd als bij ons. Mogelijk valt het onderzoek heel anders uit. Want ook de chr. geref. kerken hebben veel variaties. Als het waar is wat ik van sommige kerken hoor zou ik het daar zeker niet uithouden. Vanwege de „zwaarigheid” zal ik maar zeggen.

Misschien zou ik in de „synodale” kerk beter terecht kunnen. Misschien ook niet. Want namen zeggen tegenwoordig niet veel meer.

Namen van kerken niet tenminste. Maar plaatselijk zou men het kunnen treffen, dat er in de „synodale” kerk goed geprekeerd wordt. Elders is het weer helemaal mis. Ik heb broeders, vroeger vrijgemaakt, horen zeggen: „Wordt a.u.b. niet „synodaal”, hier ter plaatse tenminste niet. Want we worden met verhaaltjes opgescheept, die geen mens stichten”. Op andere plaatsen is de levensstijl zo werelds geworden, dat men z'n hart vasthoudt. Maar het kan ook zo zijn, dat zowel de prediking als de levensstijl veel beter is dan bij „ons” zal ik maar zeggen. In dát geval is het zeer begrijpelijk als iemand zich individueel bij die kerk voegt.

Iemand zal daartegen opmerken, dat daar toch een K.O. is aangenomen, die onderwerping vraagt aan meerdere vergaderingen? Waarmee is gewettigd, wat in 1944-1946 onwettig gedaan is? Inderdaad. Dat is ook mijn bezwaar tegen die kerken. Bovendien is daar een verschuiving en verwarring, die met zorg vervult. Als dienaar des Woords zou ik er niet toe kunnen komen om gehoorzaamheid te beloven aan besluiten van meerdere vergaderingen, zoals dat daar eis is. Waarschijnlijk geldt dit ook voor ouderlingen. Maar ik kan mij voorstellen, dat iemand uit nood over deze bezwaren heenstapt, als gemeentelid. Omdat men plaatselijk een gemeenschap vindt waar het Evangelie heerst en waar naar uitwijzen van dat Evangelie wordt geleefd. Men neemt dan het „verband” maar op de koop toe.

Wellicht geldt hier of daar hetzelfde van een hervormde kerk.

Die wij wel afgeschreven hadden of hebben, maar waar op vele plaatsen nog het Blijde Evangelie wordt gepredikt. Hier of daar wellicht beter dan in een andere kerk.

Maar ook het „systeem” van de Hervormde Kerk is onaanvaardbaar.

Betaling abonnementsgelden

Met ingang van 1 april jl. is de nieuwe jaargang begonnen. We verzoeken de abonnees het abonnementsgeld te gireren, voorzover zij dat nog niet gedaan hebben.

De abonnementsprijs is f 15,— per jaar. Voor studenten is de prijs f 10,— en voor het buitenland zeepost f 20,—, luchtpost f 35,—.

Betaling liefst per giro 23 31 17 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist, met bijvermelding „Opbouw”.

Bij voorbaat dank.

De administratie

Orgelplaat - Maastricht

De Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Maastricht heeft t.b.v. haar financiën een grammofoonplaat van het orgel van de Waalse Kerk uitgegeven.

Zie recensie van D. W. L. Milo in Opbouw van 28 februari 1969, no. 45.

Heeft u al besteld?

Het kan nog, bij voorkeur per giro:

J. K. SMELIK - LISPINWEG 9 - HERKENBOSCH (L.)
GIRO 104 71 93

TE HUUR

mei t.m. augustus (niet: 27-7 t.m. 9-8)

gedeelte van woning

4 volw. + kind.

4 km van zee; prachtige duinen.

f 150,— per week.

Telefoon 02510 - 25066.

Te huur van 5-7 - 19-7

bungalow

MET GROTE TUIN EN TERRAS

te Noord-Holland, dicht bij zee.

Geen kleine kinderen.

Inlichtingen tel. 02510 - 32513.

TE BERDE

Na de morgenkerkdienst op de eerste Paasdag mocht ik uit de hand van de schrijver ontvangen het boekje „Grote taak voor kleine mensen”, geschreven door drs. B. Goudzwaard.

Het boekje is van te groot belang om af te doen in één kolom van dit blad. Het is dan ook mijn plan er nader op in te gaan. Maar het boekje is ook van te groot belang om lang te wachten met de aankondiging. Het is uitgegeven ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan van de A.R. Partij op 3 april 1969.

Uitgave van de Antirevolutionaire Partij-Stichting, dr. Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage.

De inhoudsopgave is de volgende: I. Een noodzakelijk waagstuk. II. De politieke problemen van deze tijd. III. De stromingen van deze tijd. IV. De evangelische bezinning in deze tijd. V. De eigen radicaliteit van het Evangelie. VI. De keus van politieke ideeën. VII. De keus tussen vrede en demonie. VIII. De keus tussen wat is — en wat behoort te zijn. IX. De politieke oordeelsvorming. X. Partij- en kiesstelsel, regeringsvorm. XI. Christelijke partijvorming.

Voor ieder die politiek meeleeft zal het duidelijk zijn dat we in dit boekje te maken hebben met zeer belangrijke vraagstukken en dat de schrijver, bewogen en beheerst door het verlangen naar een „evangelisch beleid” met sterke betrokkenheid op alles wat zich afspeelt, zich rekenschap heeft gegeven van wat de Here Jezus Christus in deze van ons en van een politieke partij vraagt.

De A.R. Partij kon moeilijk een deskundiger schrijver gevraagd hebben ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan van deze partij.

Deskundig niet alleen in vak-technische zin, maar ook „deskundig” in het verlangen zich te laten beheersen door het Evangelie van onze Here Jezus, ook als er aan politiek gedaan moet worden.

We kunnen de A.R. Partij en de schrijver gelukwensen met dit geschenk bij dit jubileum.

Hoewel de schrijver in zijn voorwoord zegt dat de beschouwingen geen grondig karakter dragen en niet konden dragen wegens de beschikbare tijd, is het deze „Te Berde”-schrijver wel geoorloofd met hem van mening te verschillen. Er zijn niet veel partijen in ons goede vaderland die zich verheugen kunnen in geschriften van een dergelijk grondig karakter. Deze „pragmatische” tijd heeft maar al te zeer gebrek aan mensen, die bereid zijn na te denken over wat de achtergronden van de politieke en economische verschijnselen zijn. Geen enkele oppervlakkigheid speelt hem parte. Het is maar zelden dat men een boek over deze materie leest met een geboeidheid, waarmee men een spannende roman leest. Het is de schrijver gelukt over zeer ingewikkelde en belangrijke zaken zó te schrijven dat een ieder, die maar enigszins belang stelt in de wereld rondom zich, een wereld, waarin hij verkeert en waarin hij zijn plaats moet bepalen, het mogelijk is te volgen wat de schrijver bedoelt en vooral — en wat een hoge lof — het mogelijk is te herkennen een verlangen naar een leven, ook in de politiek, uit de radicaliteit van het Evangelie van onze Here Jezus Christus.

De schrijver zelf houdt dan direkt de mogelijkheid open dat het mogelijk is, vanuit dat verlangen, te komen tot verschillende beslissingen. Maar dat neemt niet weg — en welk christen, die iets verstaan heeft van de betekenis van de dood en de opstanding van onze Here Jezus Christus zal het niet met hem eens zijn? — dat „er altijd ruimte zal zijn voor een actuele evangelische politiek — eenvoudig omdat het Evangelie zelf te allen tijde voor eigen actualiteit zorg draagt. We kunnen de schrijver (en de A.R. Partij nog meer) gelukwensen met een dergelijk herdenken van dit jubileum. We kunnen ook de zekerheid uitspreken dat, uitgaande van deze gedachtegang, beheerst door het Evangelie, een christen, maar ook een christelijke politieke partij, een zoutend zout zal zijn, zonder in overbodige stichtelijkheden te vervallen, louter en alleen om het feit dat de beloften Gods in Jezus Christus ons verzekeren dat zulk denkwerk en zulk praktisch werken niet „ijdel” zal zijn in de Here (1 Cor. 15 : 58). Na lezing vond ik de ontvangst na de kerkdienst op de eerste Paasdag bepaald treffend en vertroostend.

AMELINK

INGEZONDEN

„HISTORISCHE INTERPRETATIE...“

oftewel

WERELDGELIJKVORMIG KERKRECHT

Onder deze titel schreef br. K. C. van Spronsen een brochure, gedateerd Pinksteren 1944, waarin hij het geknoei met art. 79 der K.O. door de toenmalige synode aan de kaak stelde.

De brochure zou ook vandaag de dag kunnen zijn geschreven.

Enkele citaten:

Wat wil **Historische interpretatie** eigenlijk zeggen?

Dit, dat wij de kerkelijke hiërarchie hebben binnengehaald in de Gereformeerde Kerken; dat **wij bezig zijn ons opnieuw te bukken onder het synodale juk, waaronder wij in 1886 zijn uitgeworsteld?** onder Gods genade en onder leiding van Dr. A. Kuiper; dat wij het Geref. „**Doleantiekerkrecht**“ hebben **verloochend** en daarmee het **oude, Schriftuurlijke Calvinistische kerkrecht.**“

„Onze kerken zijn bezig zich te buigen onder een **wereldgelijkvormig kerkrecht.**“

„Historische interpretatie“. Wat wil dat zeggen?

„Dat wil zeggen, dat ons vigerend kerkrecht niet meer getoetst kan worden aan zijn diepste beginselen en schriftuurlijke oorsprong, maar dat **normatief is geworden wat van dat kerkrecht in de loop der historie werd gemaakt.**“

„Ons Gereformeerd kerkrecht wordt **evolutionistisch** toegepast. Niet wat God ervan zegt (de bron van ons kerkrecht), maar wat de mensen met hun dwaalziek hart er in de loop der jaren van gemaakt hebben, wordt normgevend.“

„Bij de synode domineert de vraag: hoe kan ik een bepaald art. der K.O. exploiteren voor mijn bijzonder oogmerk en dan vindt men natuurlijk in de kerkgeschiedenis altijd voldoende precedenter om een „historische interpretatie“ te funderen.“

„Maar mogen wij de K.O. met een beroep op het feit, dat het immers al meer gebeurd is, gaan verwringen naar onze dwaalzieke gedachtenschema's, die ons in een concrete situatie bijzonder te pas komen?“

Wanneer we dit mogen gaan doen, betekent dit, dat wij geen kerkrecht meer hebben; dan betekent dit, dat wij weggeslagen zijn van de Goddelijke rechtsorde in onze Gereformeerde kerken en overgeleverd aan een synodaal bestuur, met als opperbestuur een college van professoren, die, volgens de K.O. niet eens tot de synode mogen gerekend worden, maar welk opperbestuur dan kan gaan doen in onze kerken wat goed is in eigen ogen.“

Meer citaten maar niet. Dit is wel voldoende. Het is zo helder als glas.

Toen geknoei met art. 79 en nu geknoei met art. 79.

De synode van destijds vond, dat zij het recht had om zelf te schorsen en af te zetten, en zij grondde dit op de historische interpretatie. Niet naar wat dit artikel duidelijk zegt.

En in onze dagen wordt dit artikel verkracht door een kerkeraad, die een predikant op eigen houtje schorst zonder dat de genabuurde kerk haar instemming daarmee had betuigd. Ja, nadat deze zelfs de schorsingswaardigheid had ontkend.

En de synode? Wel die sprak uit, dat het hier om een noodgeval ging en daarom mocht dit artikel opzij worden gezet. Of wel ontkracht.

Nu is art. 79 niet het enige artikel, waarvan men een historische interpretatie geeft.

Wat denkt u van art. 36 K.O.? Dat noemt men het artikel over het **gezag** der meerdere vergaderingen. Daar moet men de verklaring van ds. Joh. Jansen maar eens over lezen.

‘t Zelfde zeggen enz. betekent echter heel eenvoudig, dat de uitspraak in een zaak, een gewone zaak, niet een bezwaarschrift, van een classis prevaleert boven een uitspraak van een kerkeraad en een uitspraak van een P.S. prevaleert boven een uitspraak van een classis in een zelfde zaak enz.

Dat staat er. Men heeft echter het woord „zeggen“ uitgelegd als gezaghebbend.

Maar het meest is en wordt er gesold met artikel 31 K.O.

Sinds mensenheugenis geldt de interpretatie, dat **alle besluiten van alle meerdere vergaderingen moeten worden gehouden voor vast en bondig.**

Hoe lang die interpretatie precies geldt is mij niet nauwkeurig bekend. Is het honderden jaren of tientallen jaren? Voor zover ik mij kan herinneren en dat zijn dan tien, tien en tientallen jaren, is die interpretatie gangbaar. In vele geschriften en brochures kan men die interpretatie van dit artikel tegenkomen.

We zijn zelfs zo dwaas geweest om de naam onzer kerken er mee te „sieren“.

Gereformeerde Kerken onderhoudende artikel 31 K.O.

Wat werd en wordt er onderhouden?

Die interpretatie?

Dan is het niet zo mooi!

Nog een teken dat men (en dat al jaren en jaren) dit artikel niet verstaat vindt men in de verklaring van ds. Joh. Jansen.

Die spreekt bij dit artikel van „in hoger beroep gaan“.

Kan het wereldgelijkvormiger?

De meerdere vergaderingen als meerder in de zin van „hoger“ van meer „gezaghebbend“ betiteld. (Zie maar weer de interpretatie over art. 36.)

De praktijk wijst het uit. Dan is een classis een rechtbank, een P.S. een gerechtshof en een G.S. een Hoge Raad.

En zo maken we van een eenvoudige kerkenordering een wetboek. Naar wereldse praktijken.

We procederen en procederen maar voort. Tot in het oneindige. Zelfs als de „Hoge Raar“ (G.S.) heeft gesproken, dan vraagt men jaren en jaren achtereen „revisie“. **Dat kan zelfs in het burgerlijke leven niet eens.**

Het is dus in de Kerk nog erger dan in de wereld.

En dat alles het gevolg van de „historische interpretatie“, die uitloopt op „wereldgelijkvormig kerkrecht“.

Een andere interpretatie van art. 31 is, dat het aangeeft een recht tot „ratificatie“.

Noch in dit artikel, noch in een der andere artikelen is er sprake van een recht tot ratificeren.

De vraag kan gesteld worden: hoe komt men eraan?

Het antwoord kan alleen maar zijn, omdat men uitgaat van de genoemde historische interpretatie, die leidt tot wereldgelijkvormig kerkrecht.

Een heel sterk voorbeeld van de laatste tijd van dit „wereldgelijkvormig kerkrecht“ kan men vinden in het verslag van de P.S. dd. 12 juni 1968 van de Gereformeerde Kerken in het ressort Zuid-Holland, in de **vierde zitting bijeen** te Vlaardingen op zaterdag 11 januari 1969.

Let nu goed op.

De particuliere Synode (hier uitgedrukt als een vast lichaam, het gerechtshof) „in de vierde zitting“ bijeen.

Ik dacht, dat een P.S. al een vergadering, nog beter, een **samenkomst** (art. 29 K.O.) is. En houdt een samenkomst nog eens zittingen?

Deze gedachte van mij is geen spitsvondigheid van mij.

Maar zo staat het toch in de kerkenordering!

Wat is dat dan voor een dwaze uitdrukking.

Maar nu de inhoud.

Dat is abracadabra. Ontsproten aan het „brein“ van ene der predikanten-afgevaardigden, naar men mij meedeelde. Onleesbaar voor een fatsoenlijk mens.

Zulke onleesbare taal vindt men ook in de burgerlijke rechtspraak. Om die te kunnen verstaan zijn zeer geleerde juristen nodig, die daarvoor jaren lang hebben gestudeerd.

En dat schotelt men voor aan de eenvoudige kerkmensen!

En dat alles nog afgezien van het feit, dat genoemde P.S. haar bevoegdheid, volgens de K.O. ver te buiten gaat. Maar daarover zo dadelijk.

Jammer genoeg onderken ik in het artikel van br. Meulink, voorkomende in „Opbouw“ van 7 maart jl. onder het opschrift „Schending van het kerkelijk akkoord“, hetwelk ik overigens volkomen kan onderschrijven, de geest van deze „historische interpretatie“ als hij daarin iets zegt over artikel 31 K.O.

Het is niet juist om de K.O. te **verklaren**. Het is geen wetboek, dat moeilijk te lezen is.

De K.O. is eenvoudig en duidelijk. Zeer goed te lezen.

Als men maar leest wat er staat!

Men moet er ook geen wetboek van maken en alles op juridische gronden baseren.

De K.O. moet evangelisch worden verstaan.

Nu heb ik steeds in het negatieve gesproken. Laat ik dan nu een positief geluid laten horen.

Laten we nu dan lezen wat er staat.

Dan slaan we hoofdstuk II van de K.O. op:

„Van de Kerkelijke **samenkomsten.**“

Wat een mooie uitdrukking: **SAMENKOMSTEN.**

Dat is **beter** dan vergaderingen.

Samenkomsten duidt erop, dat de **kerken** samenkomen en niet individuele personen. Van de kerkeraad zou nog wel gesproken kunnen worden van „vergadering“, omdat hier individuele personen, ouderlingen (en diakenen) vergaderen.

In latere artikelen volgt de wijze, waarop de kerken samenkomen. In afvaardiging, maar dat doet aan het feit, dat de **kerken** samenkomen niet tekort.

Artikel 29 zegt dan welke samenkomsten er door de kerken zullen worden gehouden.

En dan volgt **art. 30.** Het **normale** agendum.

„In deze samenkomsten zullen geen andere dan **kerkelijke zaken** en dezelve op **kerkelijke** wijze verhandeld worden.“

Dus **alleen** zaken, die de **kerken** aangaan. Wel **gewone** zaken, maar b.v. geen zaken van burgerlijke aard of wereldlijke aard. Heel gewone zaken als b.v. kerkbouw, zending enz. enz.

Bezwaarschriften en dergelijke zaken staan hier niet vermeld.

Dan volgt:

„In meerdere vergaderingen zal men niet handelen, dan 't gene, dat in mindere vergaderingen niet heeft afgehandeld kunnen worden, of dat tot de kerken der meerdere vergadering in 't algemeen behoort.“

Een enkel voorbeeld.

Wanneer een kerk een eigen of een nieuw gebouw nodig heeft, wanneer een kerk een predikant zou willen beroepen en daarvoor de nodige gelden niet kan bijeenbrengen, en dus de zaak niet kan afhandelen, dan kan zij zich met deze zaak tot een meerdere vergadering (in dit geval, een vergadering van de genabuurde kerken, classis) wenden.

Wanneer een kerk in een ernstig geval censuur moet toepassen en dat niet (naar de K.O.) kan afhandelen, dan kan zij zich eveneens wenden tot de vergadering van de zusterkerken.

Dan zaken, die de kerken in het algemeen aangaan.

B.v. nieuwe psalmberijming, beroepen van een predikant, het onderhouden van een opleidingsinstituut voor predikanten, het benoemen van hoogleraren enz.

Dat is, goed gelezen en niet verklaard, de inhoud van het agendum van de samenkomsten vastgelegd in art. 30.

Maar... dan kan er een agendumpunt komen, dat **niet** in dit „agendum“-artikel 30 staat vermeld.

En dat vindt men in **artikel 31 K.O.**

„Zo iemand zich beklagt door de uitspraak DER mindere vergadering verongelijkt te zijn“.

Iemand = **persoonlijk** voornaamwoord. Dat is een **persoon**. Er zit het woord **man** in. Dat is dus een broeder of een zuster.

Als zulk een broeder of een zuster zich moet beklagen door de uitspraak DER (bepalend lidwoord), niet **een** zoals men wel zegt en schrijft) mindere vergadering (Dat is de kerkeraadvergadering!) **verongelijkt** te zijn (dat is in het ongelijk te zijn gesteld, zodanig dat het krenkend is; niet zo maar zijn zin niet krijgt) dan zal

„dezelve zich op **een** (onbepaald, in dit geval een **tijds**bepalend lidwoord) meerdere vergadering beroepen mogen;”

Het mooiste zou zijn als zulk een broeder of zuster deze klacht (na haar op de kerkeraad te hebben geuit) **samen** (in goede harmonie dus) aan haar meerdere vergadering (aan een classis dus) zou voorleggen.

In elk geval, wanneer een beroep wordt gedaan op zulk een meerdere vergadering, dan zullen beide partijen zich bij de beslissing dezer vergadering (die dus als arbitragecommissie of scheidsrecht fungeert) hebben neer te leggen.

„t gene door de meeste stemmen goed gevonden is, zal voor vast en bondig gehouden worden.”

Deze laatste zin heeft dus **alleen** en **uitsluitend** betrekking op het geval in de eerste alinea van dit artikel 31 K.O. genoemd.

Alleen en **uitsluitend** dus op **bezwaren** of **bezwaarschriften**.

Deze uitspraak in dit artikel **geldt dus helemaal niet voor alle besluiten van alle meerdere vergaderingen**, zoals de „historische interpretatie” wil suggereren.

Daar zorgt artikel 36 voor en dan in „gewone” zaken.

Nu kan zulk een meerdere vergadering (classis) een verkeerd besluit nemen. Een classis is niet onfeilbaar. Dan volgt de „beveiliging”.

Tenzij dat het bewezen worde te strijden tegen het Woord Gods, of tegen de artikelen in deze synode (van 1618/19) besloten, zo lang als dezelve door geen andere Generale Synode veranderd zijn.”

Bewezen worde. Niet bewezen **achten**, zoals al eens meer is geschreven.

Dat bewezen worden zal dan moeten plaats vinden tegenover anderen. Tegenover en voor zichzelf kan men die strijdigheid wel bewezen **achten**, maar aan zichzelf bewezen worden is onzin.

Aan wie moet dat dan bewezen worden?

Waar anders dan op een volgende meerdere vergadering en dus op een P.S.

En dan zal die P.S. hebben na te gaan, of de uitspraak van zulk een classis in strijd is met Gods Woord en/of de K.O., en **daarover** en **daarover alleen**, een uitspraak hebben te doen.

Een uitspraak over de zaak zelve **mag zij niet doen**, al mag zij de zaak wel in ogen-schouw nemen om haar standpunt inzake het al of niet strijdig zijn met Gods Woord en/of de K.O. te kunnen bepalen.

Maar de **bewijslast** (bewezen worde) berust bij de aanklager. En dan zal die P.S. dus hebben na te gaan of de klager gelijk of ongelijk heeft in zijn klacht over het strijdig zijn met Gods Woord enz.

En nu kom ik even terug op het geval eerder genoemd. De P.S. Zuid-Holland heeft zich met de **zaak** bemoeid en daarover een uitspraak gedaan in plaats van uit te spreken of de beslissing van de classis in strijd is met Gods Woord enz.

En daarom ging ze haar bevoegdheid te buiten.

En dat is allemaal het gevolg van „de historische interpretatie” van art. 31 K.O. en daardoor het **inhalen van wereldgelijkvormig kerkrecht**.

Het is gewoon een **traditie** geworden om zo te handelen. Volkomen in strijd met het „do-leantie” kerkrecht, dat zuiver is naar de K.O.

We moeten eindelijk toch eens af van dat wereldgelijkvormig kerkrecht.

Op **kerkelijke** wijze, dat staat in art. 30 b.v. En zo hoort het.

We zijn in de **Kerk**. En daar gelden geen **andere** maatstaven.

Tenslotte de „rechtspraak” houdt op, hooguit, bij de Particuliere synode.

Een bezwaarschrift kan **NOOIT** op een Generale Synode komen.

Zo staat het duidelijk in de K.O.

Zo heb ik over deze artikelen 29, 30 en 31 der K.O. geen verklaring gegeven, maar **voorgelezen wat er staat**.

Och, dat men toch eens luistere naar een niet academisch gevormd man.

Schiedam. J. B. van Rongen Sr.

PERSSCHOUW

In het „Contactblad” van Eindhoven stond het volgende te lezen van de hand van ds. G. v. d. Brink

„FUNDAMENTEEL—NIET-FUNDAMENTEEL

Een klein brokje geschiedenis

Graag wil ik dit artikel beginnen met een kleine herinnering uit de strijd rond zondag 22 H.C. zoals we die in de afgelopen jaren moesten voeren.

Het was meen ik ter Part. Synode van Zeeland, Noord-Brabant/Limburg 1965, dat ik — toen deze kwesties weer aan de orde kwamen — de vraag naar voren heb gebracht, of deze zaak moest gerekend worden tot de fundamentele of de niet-fundamentele leerstukken. Naar mijn mening was het laatste het geval. Men kan immers niet zeggen, dat het hierin voor de kerk gaat om een zaak van to be or not to be. (zijn of niet zijn).

Op grond daarvan bepleitte ik een milde behandeling, waarbij mijn gedachten uitgingen naar een tolerantie-regeling.

Er rees echter uit de vergadering sterk protest tegen het hanteren van de onderscheiding „fundamenteel—niet-fundamenteel”. Uiteraard kan ik me de argumenten van de broeders niet letterlijk meer herinneren. Maar ik geloof niet, dat ik hen onrecht doe, als ik ze als volgt weergeef: „Hebben wij het recht om in de waarheid Gods te onderscheiden tussen belangrijk en onbelangrijk? Als God de „moeite” neemt ons iets te openbaren mogen wij het dan onbelangrijk noemen? Stellen wij ons daarbij niet boven de Schrift? Lopen wij niet het risico voor onbelangrijk te verklaren wat God belangrijk vindt?”

Zal niet de één dit en de ander dat voor onbelangrijk verklaren? En waar blijven we dan? Wat komt er dan terecht van de handhaving van de belijdenis?”

Nog levendiger herinner ik me hoezeer deze argumenten mij in verwarring brachten. Ik had er niet veel op te zeggen. Ik moest erkennen, dat er veel waars in zat. Maar dat betekende niet, dat ik me gewonnen gaf. Wat me daarvan terughield was geen stijfkoppigheid, maar de praktijk van het leven. Ik stond voor het **feit**, dat ik broeders ontmoette, die terzake van zondag 22 anders dachten dan ik en naar ik meende, de confessie, maar die ik in de praktijk toch herkende als wijze, trouwe gehoorzame en gelovige broeders, die geheel oprecht waren en die hun krachten op voorbeeldige wijze gaven aan de opbouw van Christus' lichaam. Het was deze wal van de praktijk, die het schip van de redenering keerde. Maar ik was met de zaak niet klaar. Ieder die eerbied heeft voor Gods Woord kan dat, denk ik, verstaan. Vooral de vraag: „Waar halen we het recht vandaan sommige stukken van de openbaring voor niet-fundamenteel te verklaren?” hield me bezig.

Nog een brokje geschiedenis

Er kwam licht in de duisternis, toen ik via Berkouwer bij Bavick's Geref. Dogmatiek terecht kwam en ontdekte, dat precies dezelfde kwestie indertijd gespeeld heeft tussen Rome en de Reformatie, waarbij, merkwaardigerwijs, de Roomsen toen met precies dezelfde argumenten kwamen als mijn gewaardeerde broeders op de P.S. Wat was het geval?

De Reformatie kwam te staan voor het trieste verschijnsel van de veelheid van kerken.

De droom, dat alle reformatorische kerken zich zouden verenigen, tot één nieuwe kerk, onder één belijdenis, ging al snel in rook op. Allerlei scheuringen traden op. Allerlei meningsverschillen bleken onoplosbaar. Zo bijv. de avondmaalskwestie. Luther dacht anders dan Calvijn. Bullinger weer anders dan deze beiden. Het bleek

onmogelijk op dit punt tot eenheid te komen tussen Zwinglianen, Calvinisten en Luthersers.

Deze gedeeldheid der kerk werd uiteraard door de Rooms-katholieken aangegrepen als splijt-punt. Hier lag een kans het breekijzer te zetten tussen de voegen. Een kerk, die zo gedeeld was, kon de ware kerk niet zijn.

De reformatoren beantwoordden deze aanvallen met de opmerking dat de tussen de reformatorische kerken bestaande verschillen niet fundamenteel waren. En daar was dan ineens de onderscheiding tussen fundamentele en niet fundamentele artikelen de kerk binnengestapt. **EN DEZE ONDERSCHIEDING WAS OPGEKOMEN UIT DE PRAKTIJK!!!**

De broeders erkenden elkaar als medegelovigen. Ze vonden het afschuwelijk dat ze niet tot eenheid konden komen. Maar het feit lag er. Het moest zo niet zijn, maar het was zo! Intussen — hoe moeilijk hun verschillen ook lagen — tegenover Rome bleven ze één lijn trekken. Ze bleven elkaar als broeders bejegenen. Want ze zagen voor ogen, dat wat hen verbond meer was, dan wat hen scheidde.

Bavinck schrijft in zijn dogmatiek (IV, 581): „Het grootste aantal van kerken, dat successief uit de Reformatie voortkwamen en in verschillende artikelen van elkaar afweken, bevorderde de onderscheiding tussen wezenlijke en bijkomstige elementen in de openbaring.... Zo ontstond de leer van de articuli fundamentales”.

Toen kwamen de Roomsen in het geweer. „Zij brachten de Gereformeerde en Lutherse godgeleerden in geen geringe verlegenheid. Ze vraagd, waar God in zijn woord tussen wezenlijke en bijkomstige waarheden onderscheid had gemaakt; waar men het recht aan ontleende, om in de goddelijke openbaring het fundamentele van het niet-fundamentele te scheiden; wie dat bepalen moest; en hoe op zulk standpunt het rationalisme en het indifferentisme was te vermijden. Het geloof heeft toch, naar ze beweerden, niet alleen tot object de divina misericordia (de goddelijke barmhartigheid) maar omnia Deus revelavit (alles wat God ons heeft geopenbaard)” (Dogm. IV, 582)

En daar zaten de broeders....

„Geen geringe verlegenheid”, schrijft Bavinck. De broeders moesten erkennen, dat deze vragen verre van gemakkelijk waren. En dat ze ook niet wisten hoe het met het gevaar van willekeur moest. En dat ze een minimum van geloofskennis niet konden bepalen.

En toch.....

Toen ik ontdekt had, dat er een zo grote overeenkomst bestond tussen de argumentatie van de Roomsen en die van de broeders op de P.S. rees uiteraard de vraag of deze overeenkomst meer dan toevallig was. Of er overeenstemming was in visie. Of dezelfde fout weer werd gemaakt. En wat was de fout?

Bavinck laat zien, dat die gelegen was in het Roomse geloofsbegrip. Bij Rome is het geloof „toestemming aan allerlei geopenbaarde waarheden, die artikelsgewijze kunnen opgeteld worden en in de loop der tijden in aantal zijn toegenomen”, (pag. 583). Dus wat wij wel noemden: historisch geloof. Maar de Reformatie vatte het geloof op als persoonlijke aanvaarding van Jezus Christus als Heiland en Zaligmaker. „Hier was een optelsom van artikelen, wier kennis en toestemming ter zaligheid nodig was, niet mogelijk meer. Het geloof is een persoonlijke verhouding van de mensen tot Christus”.

En dat bepaalde de instelling t.a.v. hen, met wie men inzake enkele geloofsartikelen verschild. Men had dezelfde Heiland en Heer. Men was en wist zich één in de Here Jezus Christus.

Ondanks alle bezwaren, die tegen de onderscheiding fundamenteel — niet fundamenteel konden worden aangevoerd..... toch handhaafden de protestantse theologen die.

Bavinck somt een hele reeks namen op. Te beginnen uiteraard met die van Calvijn.

Was dat stijfkoppigheid?

Neen.

Ze hadden een ander geloofsbegrip gekregen. Ze hadden de Schrift anders leren lezen.

Niet meer als een boek vol waarheden. Maar als de boodschap van God aangaande Zijn Zoon, Jezus Christus. Ze geloofden niet meer in de schrift maar in de Christus der Schriften. In Hem Zelf. Ze lazen in de Schrift zelf, dat het om de Christus ging. In plaatsen als Matth. 16:16 „Gij zijt de Christus de Zoon van de levende God”; 1 Kor. 2:2: „Ik had niet besloten, iets te weten onder U dan Jezus Christus, en die gekruisigd”; Ef. 2:20: waar gesproken wordt over het funda-

ment van apostelen en profeten, met Jezus Christus zelf als hoeksteen; Gal. 6:14, waar Paulus zegt in niets anders te roemen, dan in het kruis van Christus; 1 Petr. 2:6, waar het gaat over Christus als enige hoeksteen en het daarop te bouwen geloof.

Keerde dus de wal het schip?

Nee, Christus zelf deed het.

De overeenkomst

Bavinck vertelt, dat de Gereformeerden zich de moeilijkheden die in de onderscheiding opgesloten lagen en er uit voortkomen, niet hebben ontveinsd. Ze waren — zo zegt hij — bang voor afdwaling van Gods Woord en voor willekeur.

Maar het kwaad is gekomen van **twee kanten**. Vanuit het piëtisme kwam de leus: „niet de leer, maar het leven”.

Het deed er niet zoveel toe, wat men al dan niet geloofde. Als men de band met Christus maar had. En dat was mis.

Maar vanuit het Orthodoxisme begon men weer alle nadruk te leggen op de ongerepte handhaving van de leer. Deze dan weer precies zo gezien, als in de Roomse scholastiek.

En dat was zo mogelijk nog erger. Het geloof primair gezien, als het aanvaarden van een reeks waarheden. Het geloof werd voor alles een intellectuele daad. Niet het omhelzen van de Here Jezus, niet het vertrouwen op Hem als Borg en Heiland, maar de ongerepte, onvoorwaardelijke en onberispelijke handhaving van de belijdenis werd het beslissende.

De vraag laat zich niet meer onderdrukken: Zijn wij hier op het spoor gekomen van de overeenkomst tussen Rome en de broeders van de P.S.?

Loopt de argumentatie voor de afwijzing van de onderscheiding fundamenteel — niet fundamenteel, daarom zo merkwaardig parallel, omdat opnieuw het geloof is geworden het aanvaarden van een optelsom van waarheden in plaats van te zijn een omhelzen van De enige Heiland Jezus Christus en een volkomen vertrouwen op hem?

Het was de ernstige fout van de na-reformatische orthodoxie dat zij de gelovigen in de waan bracht, dat het in het geloof juist vóór alles op de instemming met de confessie, op de zuiverheid in de „leer” aankwam. Deze orthodoxie legde „alleen op overeenstemming met de belijdenis nadruk, alsof dit het enige en hoogste was. Daartoe bestaat nu in de Griekse en de Roomse kerk misschien enig recht, omdat het geloof daar niets meer is dan een nudus assensus (een blote toestemming) aan de waarheden, welke de kerk belijdt, hoewel dit geloof dan toch weer onvoldoende wordt geacht en aanvulling door de liefde behoeft. Maar de fides salvifica (het zalig makend geloof) droeg in de Reformatie van de aanvang af een gans ander karakter; ze was een zaak meer van het hart dan van het hoofd, magis cordis quam cerebri (meer van het hart dan van de hersenen), een vertrouwen op Gods genade in Christus en een verzekerdheid des heils. De naam orthodox miskent dit element geheel en geeft de indruk, alsof instemming met de belijdenis het één en het al ware; en dat is het niet en mag het niet zijn”.

H. Bavinck, geciteerd uit C. Veenhof, „Om kerk te blijven” 67/68.”

A.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Schiebroek-Hilligersberg-Centrum: ds. D. Noort te Tiel-Zaltbommel; te Noordbergum, te Kantens en door de Can. Ref. Church of New Westminster voor de zendingsarbeid in Brazilië. D. Grutter te Enschede; te IJsselmuiden-Grafhorst: ds. C. Bakker te Oldenzaal-Glanerbrug.

Bedankt: voor Amstelveen (scriba W. de Ja) en Delfzijl: ds. P. Schelling te Wetsing-Sauwerd.

Beroepbaar: kand. M. H. Sliggers, Noorwegenstraat 80 te Haarlem slaagde voor het praeparatoir examen, dat afgenomen werd door de predikanten ds. S. S. Cnossen, J. Meilof en J. Rijnveld in de „classis Haarlem”.

Ds. D. Berghuis. Zondag 23 maart jl. werd ds. D. Berghuis bevestigd als predikant te Almkerk-Werkendam. Zijn bevestiger, ds. R. K. Wigboldus van Waardhuizen, preekte bij deze gelegenheid over 2 Korinthe 5:20-21. In de middagdienst deed ds. Berghuis intrede met een preek over Efeze 4:12-13.

Ds. G. Mulders. Zondagmiddag 30 maart jl. nam ds. G. Mulders afscheid van zijn gemeente te Murmerwoude. Als tekst voor de prediking had hij gekozen: Hebr. 4:9.

Theologische Hogeschool Kampen. Dankbaar delen deputaten-financieel mede dat enkele brs. en zrs. te Berkum bij Zwolle onlangs het initiatief hebben genomen een preek over Zondag 22 van prof. Van Bruggen uit te geven. Het batig saldo groot 562,48 is geheel ten gunste gekomen van de Hogeschool.

Een tweetal notarissen berichtte ons dezer dagen dat wijlen een broeder te Assen en een zuster te 's-Gravenhage resp. 3.000 en 10.000 gulden aan de Hogeschool hadden gelegateerd. Ook hiervan hebben wij met grote dank kennis genomen.

Wellicht ten overvloede vestigen deputaten de aandacht op de tenaamstelling bij erflatingen: „Stichting voor de financiële verzorging van de opleiding tot de Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt/Art. 31 K.O.)”

Namens deputaten:

J. D. Oosterom, secr.

Afgevaardigden P.S. Gelderland naar G.S. Hoogeveen. De P.S. van Gelderland benoemde donderdag jl. de volgende afgevaardigden voor de op 15 april in Hoogeveen te openen generale synode.

Primi: ds. J. C. Janse te Velp, ds. T. J. Keegstra te Ermelo.

Oud. H. Hilvers te Oosterbeek en W. de Vendt te Nunspeet.

Secundi: ds. D. Noort te Tiel-Zaltbommel, ds. Joh. Strating te Hattem.

Oud. P. Schelling te Nijmegen en ds. Joh. van Raalte te 't Harde.

Tertii: oud. S. Krol te Arnhem en D. v. d. Akker te Ermelo.

Baarn (23 maart 1969)

De kerkeraad deelt aan de gemeente mee besloten te hebben

1. dat hij bewilligt in het verzoek van de raad der Geref. Kerk (Oude Utr.weg) om aan ds. Borgdorff de vrijheid te geven pastoraal werk te verrichten in de Noordwijk als gastpredikant van de Gereformeerde Kerk;

2. dat hij op deze wijze eraan wil meewerken, dat er een mogelijkheid wordt geschapen tot nader contact tussen vrijgemaakte en niet-vrijgemaakte christenen in Baarn;

3. dat deze bewilliging in geen enkel opzicht een belofte betekent om nu of in de toekomst te treden in het verband van de Geref. Kerken.

Dit besluit zal de kerkeraad zowel mondeling als schriftelijk doen toekomen aan de kerkeraad van de Geref. Kerk (Oude Utr.weg).

Door ziekte van ds. Borgdorff kan dit besluit, althans dit jaar, niet geëffectueerd worden.

Uit het Kort Verslag van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland op vrijdag 28 maart 1969 in het gebouw van de Theologische Hogeschool.

art. 2 **mededeling namens ds. H. Veltman:** De curatoren ds. W. Vreugdenhil en ds. F. de Vries, die op 6 maart 1969 een bezoek brachten bij ds. H. Veltman, rapporteren dat deze hun verzocht aan de vergadering van deputaten-curatoren mede te delen, dat hij zijn curatorschap neerlegde.

Deputaten-curatoren betreuren de door ds. H. Veltman in de kerkelijke aangelegenheden aangenomen houding; zij besluiten ds. H. Veltman dank te zeggen voor de wekzaamheden, door hem als secretaris in grote trouw verricht.

art. 3 **aanwijzing van een secretaris:** In de vacature, ontstaan door het heengaan van ds. H. Veltman, wijzen deputaten-curatoren als secretaris aan ds. W. Vreugdenhil, Wethouder van Soestbergenstraat 9, 's Hertogenbosch.

art. 4 **ondertekening van het „Ondertekeningensformulier”:** Op verzoek van de president-curator, plaatst ds. G. Hagens zijn handtekening onder het „Ondertekeningensformulier” voor de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool.

art. 5 **notulen:** De assessor leest de door ds. H. Veltman opgestelde notulen van de vergadering van 28 februari 1969; de vergadering stelt ze vast.

art. 6 **mededeling van de senaat van hogelaren:** De senaat deelt het volgende mede: reeds in zijn vergadering van 21 mei 1968 be-

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs. J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester: Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

sprak de senaat de vraag op welke wijze aandacht gegeven zou kunnen worden aan het afscheid van prof. C. Veenhof. De senaat berichtte in een schrijven van 13 september 1968 aan prof. C. Veenhof, dat hij het vanzelfsprekend achtte dat de bespreking van deze vraag niet zonder hem zou worden afgerond. Hij sprak daarbij de hartelijke wens uit dat zijn gezondheid het hem spoedig weer zou toelaten ook over deze zaak contact met zijn collega's op te nemen. Daarop zond prof. C. Veenhof d.d. 22 september 1968 het volgende antwoord:

„In antwoord op uw schrijven van 13 september 1968 bericht ik u dat ik er prijs op stel dat aan mijn heengaan als dienstdoend hoogleraar, evenals dat bij de emeritering van collega Jager het geval was, niet meer aandacht wordt besteed dan in de officiële mededelingen daaromtrent is geschied.

Vooreerst onttrek ik mij liefst aan officiële plechtigheden die mijn persoon betreffen. Voorts ben ik momenteel niet in staat dat te doen en te ondergaan wat daarbij van mij gevraagd wordt. En in de derde plaats acht ik het met het oog op de situatie in Kerk en School het meest gewenst dat ik mijn actief hoogleraarschap zo onopvallend mogelijk beëindig”.

Uit deze mededeling van de senaat blijkt, dat het zowel de senaat als de deputaten-curatoren door prof. C. Veenhof onmogelijk is geweest enig initiatief te nemen om op bijzondere wijze aandacht te schenken aan zijn afscheid.

art. 7. **Ingekomen stukken:** a. schrijven van de raad van de Gereformeerde Kerk van Zeist, waarin deze mededeelt, dat ds. H. Veltman op 3 maart 1969 hem bericht zond dat hij het opzicht van de kerkeraad over hem en zijn ambtsdienst niet langer erkent en aanvaardt; als kennisgeving aangenomen; b. mededeling van het „Werkcomité Studietoelatingen” dat het correspondentie-adres van het werkcomité voortaan is H. J. J. Feenstra, Johan Jongkindstraat 53 III, Amsterdam-West; ook kennis van genomen.

art. 9. **aanwijzing van de deputaten-curatoren die de voordracht voor de benoeming van een hoogleraar aan de generale synode te Hoogeveen zullen overhandigen:** Ds. D. van Dijk en ds. J. ten Hove worden aangewezen om de voordracht voor de benoeming van een hoogleraar in de ambtelijke vakken enz. aan de generale synode te Hoogeveen te overhandigen.

art. 10 **rapport van het moderamen over de aanklacht van de kerk van M. tegen prof. J. Kamphuis:** De door de vergadering van 27 febr. 1969 benoemde commissie, die rapport moest uitbrengen over een van de kerk van M. ingekomen aanklacht tegen prof. J. Kamphuis brengt rapport uit. Zij stelt voor deze aanklacht af te wijzen en heeft een concept-antwoord opgesteld.

Na brede bespreking wordt de aanklacht verworpen en het concept-antwoord aanvaard.

art. 12 **sluiting:** Na dankgebed bij monde van ds. J. Hettinga, sluit de president-curator, ds. D. van Dijk, de vergadering.

Namens deputaten-curatoren, F. de Vries, assessor

ADRESSEN

Ds. H. Mostert, Stationslaan 22, Harderwijk. Beverwijk: Ds. L. E. Oosterhoff, Lijsterbeslaan 41, tel. 02510-25066; scriba: G. Stulp, Moerdijkstraat 28, tel. 02510-25308. Penningmeester: C. v. d. Berg, Twentestraat 3, postrekening: 60089.